

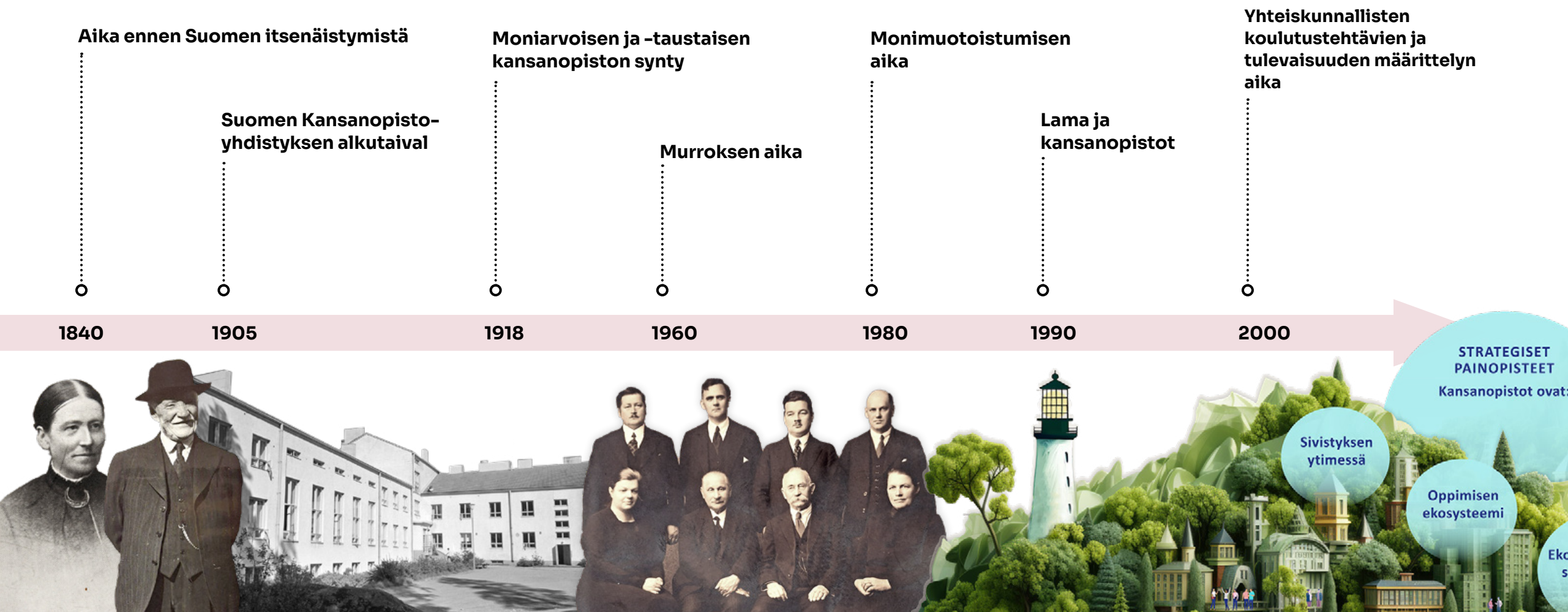
Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

**Kansanopistoyhdistyksen ja kansanopistojen
yhteinen matka 1889–2025**

**Suomen Kansanopistoyhdistys
120 vuotta – perustettu
vuonna 1905**

Jo 120 vuotta Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry. on toiminut kansanopistojen yhteisenä äänenä, yhteisyyden vahvistajana ja etujen puolustajana. Yhdistys perustettiin vuonna 1905 tarpeesta ajaa kansanopistoaatetta sekä edistää ja kehittää kansanopistojen yhteistoimintaa ja opetusta Suomessa. Yhdistys syntyi opistolaisten kokoontumisista, ja aluksi se oli kansanopistojohdon yhdistys. 2000-luvulla yhdistyksestä muotoutui kansanopistojen, eli organisaatioiden, edunvalvoja. Tutustu Suomen Kansanopistoyhdistyksen monivaiheiseen matkaan ja merkityksellisiin hetkiin historiallisen aikajanan avulla.

1840–1860-luku

KANSANOPISTOLIIKE SYNTYY

Tanskassa 1800-luvun puolivälissä ja laajenee Norjaan, Ruotsiin ja Suomeen. Syntyy identiteetiltään yhtenäinen sekä oppilaan ja opettajan keskinäiseen vuorovaikutukseen pohjautuva pohjoismainen kansansivistystyön muoto.

Kansanopistoliikeen aatteellisen perustajan **Nikolai Fredrik Severin Grundtvig** (1783–1872) näkemyksenä on, että kasvatuksen ja opetuksen perimmäinen merkitys on pyrkimys sivistykseen ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen. Kuva: Wikipedia.

1889

Vuonna 1889 Kangasalalle perustetaan **SUOMEN ENSIMMÄINEN KANSANOPISTO**, Kangasalan kansanopisto, joka keskittyy erityisesti käsitöiden opettamiseen naisille. Opiston johtajana toimii **Sofia Hagman**, ja Kangasalan kansanopisto jatkaa toimintaansa hänen kuolemaansa saakka vuoteen 1900.

Opettaja ja ensimmäisen suomenkielisen kansanopiston tuleva perustaja **Sofia Hagman**. Museovirasto, Historian kuvakokoelma.

1889–1917

Ennen Suomen itsenäistymistä, Venäjän vallan aikana, eri puolille maata perustetaan **43 KANSANOPISTOA**. Enemmistö oli grundtvigilaisia maakuntaopistoja. Tienraivaajien joukossa ovat vahvasti mukana myös ruotsinkieliset kansanopistot, joiden identiteetti perustuu kieli- ja kulttuuripoliittiseen sivistystyöhön. Kansanopistot ovat hengeltään grundtvigilaisia, ja ne saavat Suomessa vaikutteita talonpoikaisesta maailmankatsomuksesta. Yhteisökasvatus korostuu sisäoppilaitosmuodon ansiosta. Kaupungistuminen ja työväenliikkeen synty 1900-luvun alussa edistävät työväenopistojen syntymistä kaupunkiseuduilla, kun taas kansanopistot hallitsevat maaseudun sivistystyötä.

1889

Lokakuun 10. päivänä 1889 pidetään Borgå folkhögskolan avajaiset Pappilanmäen kansakoulussa Porvoossa. Vuonna 2005 Borgå folkhögskolan liitetään yhteen Porvoossa toimineen Svenska folkakademin kanssa, jolloin syntyy nykyinen **Borgå folkakademi**. Se on **maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut kansanopisto**.

Niittylahden kansanopisto, Schlüterin Kirjakauppa Yhtiö, kustantaja 1900–1929. Kuva: Museovirasto. Kansantieteen kuvakokoelma, Karjalaisen osakunnan kokoelma.

1892–1904

Maisteri ja kouluneuvos **Maunu Kustaa Adolf Knaapinen** toimi Länsi-Suomen kansanopiston johtajana Huittisissa. Tuolloin valtio ei vielä avustanut kansanopistoja ja toimintaa rahoitettiin kurssimaksuilla, arpajaisilla ja lahjoituksilla.

Kuva: Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n arkisto.

1874

Kansanopistoaatteen levittämisessä vuonna 1874 perustetulla Kansanvalistusseuralla on suuri rooli. Seura on perustettu edistämään sivistystyötä kansan parissa. Seuran kokouksissa pidetään keskusteluja ja alustuksia kansanopistokysymyksestä. Seura toimii myös ensimmäisenä yhdyssiteenä uusien kansanopistojen luodessa yhteisiä käytäntöjään.

1896

ENSIMMÄINEN KANSANOPISTOKOKOUS

Opistojen opetustoiminnan päästessä käyntiin niiden kesken syntyy tarve omaan yhteistoimintaan. Kansanopistojen johtajien ja opettajien ensimmäinen oma kokous pidetään kesällä 1896. Yhteensä noin 70 henkeä molemmista kieliryhmistä kokoontuu elokuussa Hämeen kansanopistoon Sääksmäelle.

”Kaikki asuivat ja ruokailivat opistolla. Näin yhdessäolo oli iltaisin mahdollista. Sama mikä on aina koettu kansanopistoissa pidetyissä kokouksissa tärkeäksi, ihastutti jo silloin.”

(M.O. Karttunen 1979, s. 53).

Joroisten kansanopiston oppitunti. Kuvaaja: Victor Barsokevitch, 1896. Museovirasto, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, alamuseo KHM Barsokevitch.

1905

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n PERUSTAMISKOKOUS

Suomen Kansanopistoyhdistys perustetaan Länsi-Uudenmaan kansanopistossa Vihdissä 15.–16.9. 1905 pidetyssä kansanopistokokouksessa hoitamaan kansanopistojen aatteellista yhteistyötä ja edunvalvontaa. Kokouksessa on 62 osallistujaa, joista opettajia on kymmenestä opistosta ja johtajia 13 opistosta.

Kokouksen puheenjohtajina toimivat Pohjois-Savon kansanopiston johtaja Hjalmar Mikander ja Kronoby folkhögskolan johtaja Johannes Klockars. Kokouksessa Lounais-Karjalan kansanopiston (Virojoki) johtaja K. O. Vikman tekee aloitteen oman yhdistyksen perustamisesta. Aloite saa laajaa kannatusta, ja yhdistyksen perustamisesta päätetään yksimielisesti. Näin saa alkunsa Suomen Kansanopistoyhdistys. Kokouksessa valitaan yhdistykselle väliaikainen toimikunta ja pohditaan mahdollisuutta oman lehden julkaisemiseen. Kokouksen pöytäkirja julkaistaan ensimmäistä kertaa painettuna ja jaetaan kansanopistoille.

1906

Vuoden 1905 suurlakon jälkeen herää toiveita valtionavustusten saamisesta varsinaiselle kansanopistotyölle. Talvella 1906 kansanopistolähetystö käy senaattorien Donner ja Antell puheilla esittämässä asiaa. Jo saman vuoden syksyllä **kansanopistoille myönnetään avustusmääräraha.**

Kouluneuvos Hjalmar Mikander toimii vuosina 1905–1942 Suomen Kansanopistoyhdistyksen puheenjohtajana ja esimiehenä. Vuosina 1918–1922 hän työskentelee Kouluhallituksen vapaan valistustyön kouluneuvoksena. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

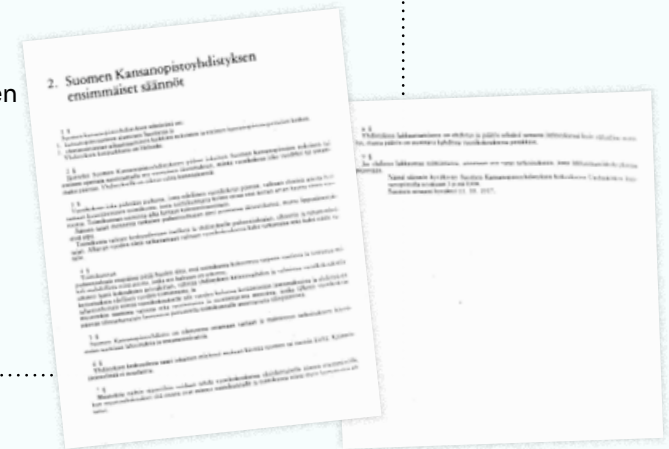
1907

Suomen Kansanopistoyhdistyksen ensimmäinen vuosikokous pidetään 18.–19. elokuuta 1907 Pohjoismaisen kansanopistokokouksen yhteydessä Porvoossa. Vuosikokouksen tärkeimpänä tehtävänä on **YHDISTYKSEN SÄÄNTÖJEN HYVÄKSYMINE.**

Virallisesti säännöt kuitenkin vahvistetaan vasta kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 1917. Ensimmäisten sääntöjen mukaan vain opistojen opettajat ja johtajat saattoivat olla jäseniä.

1908

Yhdistyksen vuosikokous pidetään Uudenkirkon kansanopistossa Kannaksella. Kokouksessa keskustellaan kansanopistokasvatuksen arkisista asioista, kuten kasvattavasta järjestyksestä opistoissa käskyttämisen sijaan, numeroiden käytöstä todistuksissa ja huvittelusta opistoissa.

1916

Euroopassa vuonna 1914 alkanut ensimmäinen maailmansota lakkauttaa kansanopistojen valtionavustuksen. Hämeen kansanopistossa Sääksmäellä järjestetään kansanopistokokous, jossa pääpaino on keskustelussa opistojen arjesta. Kokous jää autonomian ajan viimeiseksi. Vuosikokoukseen ottaa osaa vain johtokunta, ja sekin vailla suunnitelmia tai aloitteita. Maata painaa maailmansota ja opistoja jatkuva köyhyys.

Hämeen Kansanopisto tunnetaan nykyään nimellä Päivölän Opisto. Sen perusti Helsingin yliopiston Hämäläis-Osakunta vuonna 1894 silloiseen Sääksmäen pitäjään Hämeen Kansanopiston nimellä. Päivölän Opiston Kivilinna on valmistunut v.1924. Kuva: Tuomo Virtanen, 2004. Museovirasto, Valkeakosken museot, Tuomo Virtasen kokoelma.

1917

Venäjän lokakuun vallankumous heijastuu Suomeen. Marraskuussa 1917 järjestetään yleislakko, ja Suomen eduskunta julistaa maan itsenäiseksi 6.12.1917. Neuvosto-Venäjä tunnustaa Suomen itsenäisyyden 31.12.1917.

Kansanopistot pyrkivät kehittämään toimintaansa muuttuvassa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Niiden yhteisenä pyrkimyksenä on taloudellisen aseman varmistaminen. Eduskunta käsittelee myönteisesti kansanopistoille myönnettävää jatkuvaa valtionapua, ja yhdistyksen johtokunta ryhtyy valmistelevaan opetussuunnitelmien yhtenäistämistä.

1918

Suomessa puhkeaa tammikuussa kansalaissota, jonka seurauksena kansanopistotyö päättyy osassa opistoja. Opintojaan jatkaa vain 36 % miehistä ja 55 % naisista.

Kymenlaakson kansanopiston johtaja livari Söyrinki vangitaan hutikuussa ja surmataan punaisten toimesta. Tämä jää ainoaksi kansalaissodan aikaiseksi väkivallanteoksi kansanopistojen piirissä. Kansanopistojen kasvatusta on lainkuuliaisuuteen tähtäävä ja pohjautuu maaseutuväestön tarpeisiin ja arvoihin ja edustaa siten varsin valkoista ajatusmaailmaa.

Suomen itsenäisyyden alkuvuosina kansanopistokasvatuksessa korostuu valtiokansalaisuus ja itsenäisyyden vaaliminen. Opetusohjelmat ovat opistoissa hyvin samantaisia. Poikkeuksena tähän ovat korkeampaan teoreettiseen harjaantumiseen tähtäävät toisvuotiset kansanopistokurssit kansankorkeakoulut.

1918–1945

Toimintansa aloittaa 24 opistoa, joista kristillisiä on 22. Valtaosa uusista on herätysliikkeiden opistoja. Suomalaisen kansanopistoliikkeen side kirkkoon ja uskonnonopetukseen vahvistuu ja liike etäännytyy grundtvigilaisesta perustasta.

1924

Ensimmäinen työväenliiketaustainen kansanopisto, Työväen Akatemia, perustetaan Kauniaisiin. Perustaminen on merkki yhteiskuntarauhan lujittumisesta kansalaissodan jälkeen.

1925

Voimaan astuu ensimmäinen kansanopistojen valtioneupulaki. Yhteiskunnan tuki järjestämisluvan saaneille opistoille muuttuu harkinnanvaraisesta avustuksesta lakisääteiseksi. Laki tuo opistoille taloudellista turvaa, mutta merkitsee valtion ohjauksen lujittumista opetustoiminnan ohjaamisessa.

1926

Kansanopistojen seuraava – monelle vaikeakin – hallinnollinen tehtävä on laatia ensimmäistä kertaa **OPETUSSUUNNITELMA** opiston työtä varten. Tähän Kouluhallitus laati ohjeet ja lomakkeet. Uusi laki harjaannuttaa opistot hallinnon hoitamiseen.

1920–1930-luku

Herätyskristillisten (herännäisyyden, evankelisten, lestadiolaisten) kansanopistojen määrä kasvaa nopeasti. Taustalla vaikuttaa ensimmäisen maailmansodan aiheuttama henkinen kriisi, jonka takia hyökkäykset kristillisiä elämänarvoja kohtaan koetaan vakavana uhkana kasvatuksen piirissä. Uusissa kristillisissä opistoissa grundtvigilainen ajattelu mukautuu kristilliseen arvopohjaan.

Herännäisopistojen lähetystyöpäivät keväällä 1948. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

1927

Pitkään tavoitteena ollut Kansanopisto-lehti alkaa ilmestyä. Siitä tulee yhdistyksen äänenkannattaja. Se mahdollistaa mielipiteiden vaihdon, kansanopistotyön puolustamisen, tukee yhdistyksen toimintaa ja edistää kansanopistoväen sivistyspyrkimyksiä. Lehti jatkaa ilmestymistä vuosikymmenten ajan aina vuoteen 2011 asti.

1933–34

1930-luvun pulakaudella kansanopistojen avustusprosentti laske-
taan ensin 65:sta 60 %:iin ja sitten
54 %:iin vuodeksi 1933. Kansanopis-
toyhdistyksen johtokunta pitää 60
%:a opistoille elintärkeänä, ja Mikan-
der, Liakka, Länsiluoto ja Paavolainen
neuvottelevat asiasta opetusminis-
terin kanssa. Tämän seurauksena
avustusprosentti nostetaan jälleen
60:een jo vuonna 1934.

1935

Vuonna 1935 perustetaan ruotsinkielisten kansan-
opistojen opettajakuntien yhdistys: Finlands Svenska
folkhögskolförening r.f. Yhdistyksen johtokunta järjes-
tää neuvotteluja hallintoviranomaisten kanssa ja hoitaa
rehtori- ja kesäisten vuosikokousten ohjelman suun-
nittelun ja valmistelun.

1978 Finlands Svenska folkhögskol-
föreningens folkbildningsdagar Vörå
folkhögskolassa (nyk. Norrvalla folkhögskola).
Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

Erkki Paavolainen toimii
vuosina 1942–1953 Suomen
Kansanopistoyhdistyksen
puheenjohtajana. Paavolainen
saa kouluneuvoksen arvo-
nimen vuonna 1950. Hän on
aktiivinen politiikassa ja toimii
vuosina 1924–1951 useana
kautena kokoomuksen kan-
sanedustajana sekä ministe-
rinä. Kuvaaja: Pekka Kyytinen,
1950–1959. Museovirasto,
Kansatieteen kuvakokoelma,
Pekka Kyytisen kokoelma.

Kansanopistoyhdistyk-
sen johtokunta 1932.
Istumassa vasemmalta
oikealle: Impi Sirkka,
Hjalmar Mikander, Niilo
Liakka, Ilmo Kurvinen.
Seisomassa vasem-
malta oikealle: Aarne
Aulanko, Johannes
Isaksson Cederlöf,
Yrjö Länsiluoto ja Erkki
Paavolainen. Kuva: Kan-
sanopistoyhdistyksen
arkisto.

Ennen vuotta 1945 Suomessa on 15 ruotsinkielistä kansanopistoa ja 1 kansankorkeakoulu. Sotien jälkeen ruotsinkielisiä varsinaisia kansanopistoja on 14, kansankorkeakouluja 2. Lisäksi on yksi kansanopisto, jossa on myös kansankorkeakoulu, eli yhteensä ruotsinkielisiä kansanopistoja on 17.

Kansaopistoväkeä Ukko Paavon mökillä Aholansaaressa vuonna 1948. Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

1945

Kansanopistojen toimintaympäristö mullistuu toisen maailmansodan jälkeen voimakkaiden rakennemuutosten – teollistumisen, kaupungistumisen, maaltamuuton ja koulutuksen laajenemisen – myötä.

Vuonna 1945 Suomen Kansanopistoyhdistykseen kuuluu 48 opiston omistavaa yhteisöä ja 279 henkilöjäsentä (SKYn toimintakertomus vuodelta 1945). Sotien jälkeen 11 kansanopistoa saa liittää työhönsä kansankorkeakoulun: Suomen Nuoriso-opisto 1945, Raudaskylä 1947, Keski-Suomi 1948, Otava 1950, Joutseno 1957, Sisälähetysseura 1958, Jyväskylä 1966, Valkeala 1968 sekä Kainuu ja Reisjärvi 1969. Lisäksi tämän luvan saa yli 60 vuotta Närpes folkhögskolan nimellä toiminut opisto, joka ottaa nimekseen Svenska Österbottens folkhögskola-folkakademi siirtyessään kuntainliiton omistukseen.

1945–1950

Kansanopistokomitean **MIETINTÖ** valmistuu ja painetaan vuonna 1945. Sitä jaetaan opistoille. Mietinnössä paneudutaan kansanopistojen tehtäviin, opettajan asemaan sekä opetussuunnitelmaan ja -menetelmiin. Mietinnön tarkoituksena on johtaa uuden lain säätämiseen, ja sen lopussa on luonnos uudeksi laiksi ja asetukseksi kansanopistojen 65 % suuruisesta valtionavusta. Vuonna 1950 laki on eduskuntakäsittelyssä, ja yhdistyksen johtokunta seuraa aktiivisesti tapahtuman vaiheita ja antaa tietoa valiokunnissa työskenteleville kansanopistojen kannattajille. Laki hyväksytään 7.7.1950, ja se on voimassa kaksi vuosikymmentä.

Valkealan kristillinen opisto on yksi niistä kansanopistoista, jotka saavat sotien jälkeen liittää toimintaansa kansankorkeakoulun. Kuvaaja: Matti Poutvaara, 1970. Museovirasto, Kansatieteen kuvakokoelma.

1950-luku

1950-luvun alussa kansanopistojen uudeksi tehtäväksi tulee kunnallisten kodinhoitajien koulutus, joka käynnistää Suomen ensimmäisen ”ammatillisen” koulutuksen – kodinhoitajakoulutuksen. Tästä kehittyvät myöhemmät sosiaalialan koulutukset, ja sosiaalialan oppilaitosten synty pohjautuu kansanopistoihin.

Suomen Kansanopistoyhdistyksen (toisena) varapuheenjohtajana vuosina 1961–1972 toiminut professori Lauri Koskenniemi vastaanottaa YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestön UNRWA:n edustajan John Reddawayn ja varatuomari Helvi Sipilän kiitokset kansanopistoille arabipakolaisten kouluttamisesta 1960-luvulla. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

1960-luku

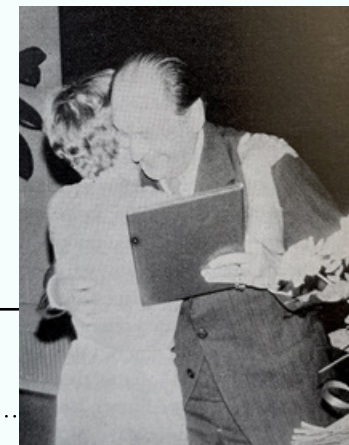
Suomessa on 68 varsinaista kansanopistoa, joista 15:llä on myös kansankorkeakoulu. Lisäksi maassa toimii 15 erillistä kansankorkeakoulua. Opistot jakaantuvat edelleen kristillisiin opistoihin ja grundtvigilaisiin maakuntaopistoihin. Uutena ryhmänä ovat muutamat puolueiden ja ammattiyhdistysliikkeen opistot.

1964

Heikki Hosia toimii yhdistyksen puheenjohtajana vuosina 1953–1964, kunnes hänet nimitetään opetusministeriön kansliapäälliköksi. Näihin 11 vuoteen mahtuvat kansanopistojen kasvavat opiskelijamäärät, mutta myös peruskoulun suunnittelu, keskikoulun yleistyminen sekä kansanopistojen aseman heikkeneminen maaseudun nuorison oppilaitoksena.

Kukkia ojennetaan Suomen Kansanopistoyhdistyksen vuosikokouksessa yhdistyksen johtotehtävistä eroavalle Heikki Hosialle. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

Matti Kähäri toimii vuosina 1964–1975 Suomen Kansanopistoyhdistyksen puheenjohtajana. Kähäri tekee uransa Räisälän kansanopiston ja Kanneljärven kansanopiston johtajana sekä Länsi-Uusimaa-lehden päätoimittajana. Hän saa kouluneuvoksen arvonimen vuonna 1970.

1970-luku

Koulutussektori on voimakkaassa murroksessa: Oppikoulujen käyminen yleistyy, ammattikouluja perustetaan, kansankoulujen jatkoluokat kilpailevat kansanopistojen kanssa, yhtenäinen peruskoulu korvaa kansakoulun ja keskikoulut 1972 lähtien. Ylioppilaiden sekä yliopisto-opiskelijoiden määrä moninkertaistuu 1970-luvulta lähtien. Kansanopistojen reviiri supistuu, ja opistot kokevat oppilaspulaa.

Hitsauskoulutusta aikuisille Kuggomin kansanopistossa Loviisassa huhtikuussa 1970. Kuva: Museovirasto, JOKA Journalistinen kuva-arkisto, Borgåbladet.

1970-luku on opiskelijaradikalismien aikaa, jolloin nuorten arvot muuttuvat. Tämän seurauksena kansanopistojen on löysättävä varsinakin asuntoloidensa järjestyssääntöjä.

Kuvassa Väinö Voionmaan opiston syysletka vuonna 1971. Kuva: Kansanopisto-lehti.

M.O. Karttunen tulee tunnetuksi kansanopistolaitoksen kehittäjänä. Hän toimii Kouluhallituksessa kouluneuvoksena vastuualueenaan kansanopistot ja jää eläkkeelle vuonna 1968 kansanopetusosaston päällikön tehtävästä. Hän toimii myös valtion kansanopistokomitean ja kansansivistyslautakunnan puheenjohtajana sekä vuodesta 1960 alkaen viidentoista vuoden ajan Kansanopisto-lehden päätoimittajana.

Kouluneuvos Mauno Olavi Karttunen ja taiteilija Hanno Karttunen muotokuvan julkistamistilaisuudessa. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

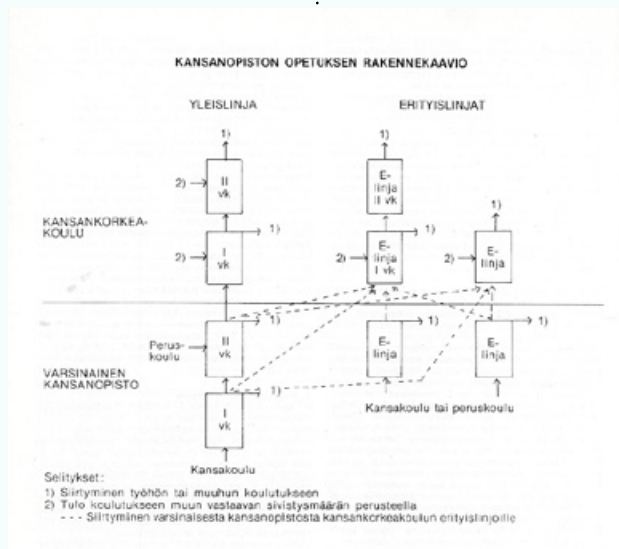

1974

Kansanopisto-lehdessä julkaistaan vuonna 1974 Kouluhallituksen yleiskirje lääninhallituksille ja kansanopistojen johtokunnille. Se sisältää Kouluhallituksen ohjeet kansanopistojen sopeuttamisesta peruskouluun ja niiden opetuksen järjestämisestä sekä rakennekaa-
vion kansanopiston opetuksesta.

Kansanopistoliike alkaa jälleen voimistua. Kansanopistot alkavat tarjota lyhytkursseja, kuten harraste-, kesä- ja työelämän muuttuviin tarpeisiin räätälöityjä kursseja.

Kuvassa Ylitornion kristillisen opiston keramiikkaryhmän jäseniä Taidekäsityön viikolla 3.-13.6.1975. Keskellä seisomassa keraamikko Ulla Parkkinen. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

1976

Suomen Kansanopistoyhdistyksen pääsihteeri Pentti Yrjölä valmistelee yhdistyksen kansanopistopoliittisen tavoiteohjelman. Kyseessä on toimintaohje, joka ”palvelee yhdistyksen toiminnan suuntaamisessa kansanopistoalan uudistuksessa”.

Tapani Kuronen toimii vuosina 1975–1992 Suomen Kansanopistoyhdistyksen puheenjohtajana. Hän tekee pitkän uran Päivölän kansanopiston johtajana ja osallistuu laajasti yhteiskunnallisiin luottamustehtäviin sekä kulttuurin ja taiteen edistämiseen.

1977

Suomessa on 86 kansanopistoa, joista 17 on ruotsinkielisiä. Varsinaisia kansanopistoja on 52, kansankorkeakouluja 11 ja yhteisopistoja 23.

1977–1978

Vuosina 1977–1978 Kansanopistoyhdistys kiinnittää huomiota kansanopistojen opettajien palkkauksen jälkeenjääneisyyteen ja lähettää opetusministeriölle kirjeen, jossa on yksityiskohtaiset ehdotukset palkka-asian tarkastamisesta. Tämän seurauksena opetusministeriö ehdottaa valtiovarainministeriölle kansanopistojen palkkatason nostamista vastaamaan muiden oppilaitosten samankaltaisista tehtävistä saatavia palkkoja.

Suomen Kansanopistoyhdistyksen suunnittelutoimikunta vuosimallia 1978: Olav Storgård, Reijo Kauppila, Teuvo Moisio, Urpu Vihavainen, Marjatta Krause ja Paavo Suvanto. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

KANSANOPISTOKOULUTUS

Jokaisessa kansanopistossa on vähintään yksi 12 viikkoa kestävä perusoppijakso, kestää tavallisesti kuitenkin 28-32 viikkoa.

SIOMENKIELISTEN KANSANOPISTOJEN LINJAT
KOULUTUKSEN SISÄLLÖN MUKAAN TIVUVOSSA 1976-77 JA 1978-79

Linja	Suomen kansanopistot	1976-77 linjat	1978-79 linjat
Yhteisopisto- ja vakiopistot	46	3	54
Perustamiskoulut	11	10	24
Perustamiskoulut	25	8	33
Yhteisopistot	4	6	24
Yhteisopistot	34	2	24
Koulut	1	1	2
Koulut	2	2	5
Koulut	5	5	6
Yhteensä	123	26	151

YLEISLINJAT

- kansanopistoilla on peruskoulutodistuksenanto-oikeus
- aineet tentitään joko ao. opistossa tai paikallisissa oppilaitoksissa
- yleislinjoilla on myös opiston erityisluonteesta mukaisesti opetusta
- yhteisen perusopetuksen lisäksi on valinnaisaineita

VARSINAISESSA KANSANOPISTOSSA

- pyritään suorittamaan peruskoulun oppimäärä yleislinjan 1:llä vuosikursilla, ja lukion 1. luokan oppimäärä yleislinjan 2:lla vuosikursilla

KANSANKORKEAKOULUSSA

- tavoitteena on lukion 2. luokan oppimäärän suorittaminen yleislinjan 1:llä vuosikursilla, ja lukion 3. luokan oppimäärän saavuttaminen yleislinjan 2:lla vuosikursilla
- nämä suoritettuaan on opiskelijalla mahdollisuus pyrkiä eräisiin korkeakouluihin ja yliopistoihin tai suorittaa yo-tulinto

1970–1980-luvut

Kansanopistot ovat vahvemmin valtiollisissa ohjauksessa. Esimerkiksi opintolinjojen perustamiseen sekä kalusto- ja opetusvälinekiintiöihin tarvitaan Kouluhallituksen lupa. Opistojen sisäoppilaitospaikkojen lukumäärän laajentumista valvotaan petipaikkakiintiöllä.

Kansanopistot ja niiden työskentelytavat sitoutuvat tiukemmin koulujärjestelmän kylkeen, ja niiden käytännön toiminta alkaa yhä useammin erkaantua taustayhteisön vaikutuspiiristä.

Opetussisältöjen ja -muotojen uudistumisen myötä Kansanopistoyhdistyksen keskeinen tehtävä – opistoväen keskinäisen yhteenkuuluvuuden ja yhtenäisen kansanopistoaatteen lujittaminen – vaikeutuu.

1980-luku

Suomessa on vuosikymmenen lopulla yhteensä 93 kansanopistoa, enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Näistä ruotsinkielisiä on 17. Kansanopistojen koulutustehtävät ja kohderyhmät muuttuvat, mikä johtaa niiden monimuotoistumiseen ja opetussisältöjen eriytymiseen. Merkittävimmän uuden ryhmän muodostavat 15 järjestöopistoa, joita perustavat puolueet, ammattiyhdistysliike ja raittius- ja vammaistyön järjestöt.

Avoimen yliopiston opetus kasvaa kansanopistoissa vuosikymmen alusta alkaen.

Ammatillinen koulutus on osa opistojen tarjontaa. Jo 1950-luvulta eräissä opistoissa tarjottu kodinhoitajakoulutus poistuu, mutta nuoris-, lapsi- ja perhetyön koulutus vakiinnuttaa paikkansa opistoissa.

1980-luvun loppu

Koulutustaso on kohonnut, ja kansanopistojen uudet opintolinjat rakennetaan yhä useammin ammatillisiin opintoihin ja lukion jälkeisiin opintoihin valmistaviksi ohjelmiksi. Taideopinnot yleistyvät kansanopistoissa, mikä kertoo hyvinvointiyhteiskunnan kehityssuunnasta.

Vapaan sivistystyön ohella opistot tarjoavat monenlaisia ammattitutkintoihin sekä peruskoulun ja lukion oppimääriin suuntaavia opintoja. Opetuksessa korostuu kansanopistopedagogiikka.

1985

Uusi laki kansanopistojen valtionavusta astuu voimaan ja päättää perinteisen kahtiajaon kansanopistojen ja kansankorkeakoulujen välillä.

KANSANOPISTON OPETUSMENETELMIÄ

- kansanopistossa pedagoginen vapaus
- opiskelijakeskeinen opetus
- ongelma-keskeinen opetus
- projektiopetus
- kenttätö - havainnoimalla ja keskustelemalla ihmisten kanssa opiskelijat keräävät tietoja, lopputuloksena raportti
- ryhmälöiden osuus kasvanut
- luento-opetus

- opiskelijoita pyritään totuttamaan itsenäiseen työskentelyyn tietojen hankkimiseen tietojen analysoimiseen

Kuva: Kansanopisto-lehti
1/1984.

1990-luvun lama ja kansanopistot

Valtionosuusuudistuksen vaikutuksesta kansanopistojen opiskelijaviikkojen määrät ja opistojen keskikoko lähtevät kasvuun. Suomessa vallitseva lama ja korkea työttömyys lisäävät aikuiskoulutuksen kysyntää. Työvoimakoulutus ja ammatillinen koulutus tulevat osaksi kansanopistojen koulutustarjontaan.

Lamavuosien 1990–1993 jälkeen työttömyysaste on edelleen korkea, mutta kansanopistojen koulutusten kysyntä hiipuu. Koulutuspolitiikassa vapaa sivistystyö jää yliopistojen, tutkimuksen ja ammatillisen koulutuksen varjoon. Koulutusrakenteen uusi toimija, ammattikorkeakoulu, lisää kilpailua opiskelijoista.

Lamavuodet ja 1990-luvun lakimuutokset siirtävät Kansanopistoyhdistyksen toiminnan painopistettä kansanopistoliikkeen yhtenäisyyden vaalimisesta yhä enemmän vaikuttamistyöhön ja koulutuspoliittiseen edunvalvontaan.

1993

Vuonna 1993 voimaan astuu laki valtionosuutta saavista kansanopistoista ja kansanopistojen rahoituksessa siirrytään valtionavusta valtionosuuteen. Valtionosuuteen oikeuttavaksi perusteeksi määrätään opiskelijaviikko, jolle lasketaan valtakunnallinen hinta.

Kiljavan opiston vuosikurssi 43:n kuoro esitti Turussa järjestetyssä tasa-arvotahtumassa Pohjoismaisessa Forumissa vuonna 1994 ohjelmanumeron ”Lauluja ja tarinoita työttömyydestä”. Kansanopisto-lehti 6–7/1994.

1990-luvun loppu

Koululainsäädäntöä muutetaan voimakkaasti 1990-luvun lopulla. Oppilaitosmuotokohtaisesta säädännästä luovutaan ja lainsäädäntöä kootaan yhteen. Laki valtionosuutta saavista kansanopistoista kumotaan, ja kansanopistojen toiminta liitetään osaksi lakia vapaasta sivistystyöstä. Samalla myös kansalaisopistolaki, opintokeskuslaki ja laki valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista kumotaan ja niiden toiminta yhdistetään uuteen lakiin.

1999

VAPAA SIVISTYSTYÖN LAKI asetuksineen astuu voimaan 1.1.1999, ja lain 1 §:ssä määritellään sen tarkoitus seuraavasti:

”Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa.”

2000-luku

Talouden kielteiset vaikutukset vuosituhannen alussa kohdistuvat vapaaseen sivistystyöhön, ja sen osuus kansanopistojen toiminnassa supistuu edeltäneisiin 1990-luvun vuosiin verrattuna. Taustalla vaikuttavat lamavuodet, joiden aikana opistot pyrkivät etsimään turvattua tulevaisuutta etenkin tutkinnollisen koulutuksen piiristä.

Kansanopistot kehittävät aikuisten jatkokoulutautumista tukevaa, yleissivistävää ja ammatillisesti orientoivaa sekä oppimisvalmiuksia ja elämänhallintaa vahvistavia koulutuksia.

Ville Marjomäki toimii vuosina 1993–2006 Suomen Kansanopistoyhdistyksen puheenjohtajana. Myöhemmin hänet kutsutaan yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi. Marjomäki tekee pitkän uran Lahden kansanopiston rehtorina ja on aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaja. Opetusneuvoksen arvonimi myönnetään hänelle vuonna 2013.

Maaailma ja suomalainen yhteiskunta ovat 2000-luvulla jatkuvan muutoksen keskellä. Ikäluokkien pieneneminen, alueelliset kehityserot, koulutuspoliittiset muutokset ja globalisaatio asettavat uusia haasteita ja mahdollisuuksia myös kansanopistoille. Näillä saatesanoilla vuoden 2002 Kansanopistopäiviä isännöivän Savonlinnan kristillisen opiston rehtori Teuvo V. Riikonen kutsuu osallistujia tapahtumaan.

2003

Kansanopistoyhdistyksen sääntöjä muutetaan vuosikokouksessa 2003 siten, että yhdistyksessä on vain yhteisöjäseniä. Aikaisemmin yhdistykseen on kuulunut myös henkilöjäseniä. Sääntömuutoksen myötä Kansanopistoyhdistyksestä tulee selkeämmin kansanopistojen ylläpitäjien edunvalvontaan ja vaikuttamistyöhön keskittyvä järjestö.

2004

Valtiontalouden tarkastusvirasto tekee Kansanopistolaitoksen tarkastuksen. Tarkastuksen kohteena on koko kansanopistojärjestelmä, ei ainoastaan opistojen vapaan sivistystyön koulutus. Johtopäätöksenä on, että opistojen toiminnan ohjauksen perustaa on monilta osin uudistettava, täsmennettävä ja vahvistettava, mikä edellyttäisi toimintaa ohjaavien säännösten muuttamista. Yhdistys seuraa ja raportoi aktiivisesti tarkastuksesta.

2005

Kansanopistoyhdistys täyttää **100 VUOTTA** ja juhlistaa 19.9. merkkipäiväänsä juhlaseminaarilla eduskunnan uudessa lisärakennuksessa eli Pikkuparlamentissa teemalla: Sivistyksen kansanvaltainen perusta. Juhlavuotta vietetään monipuolisella ohjelmalla, jota esitellään Kansanopisto-lehdessä.

Kansanopistoyhdistyksen 100-vuotisjuhlaseminaariin osallistuu noin 200 henkeä.

Kuvassa oikealla juhlaseminaarin airueita. Kansanopisto-lehti 4/2005.

2006

Opintasetelirahoitusta kokeillaan, jotta koulutuksen piiriin saadaan henkilöitä, joilla on matala pohjakoulutus ja jotka osallistuvat harvoin aikuis-koulutukseen. Opintasetelirahoituksen avulla kansanopisto-opinnoista perittäviä maksuja voidaan kohtuullistaa niin, etteivät ne muodostu esteeksi koulutukseen hakeutumiselle. Opetusministeriö osoittaa syksyn 2006 koulutuksiin 167 500 euroa. Kansanopistojen opintasetelipilotti kohdennetaan neljälle ryhmälle: maahanmuuttajille, työttömille, matalan pohjakoulutuksen omaaville sekä oppimisvaikeuksia kokeville henkilöille.

Tilaisuudessa eduskunnan puhemies Paavo Lipponen esittää tervehdyksensä, jonka hän päättää kansanopistoille osoitettuun vetoomukseen:

”Ilman osallistuvia kansalaisia demokratia ei toimi. Tänä haaste ei ole enää pelkästään kansallinen, vaan sillä on myös eurooppalainen ja globaali ulottuvuus. Opistojen koulutuksen painopisteet lainsäätäjä on antanut opistojen itsensä päätettäväksi. Käyttäkää tätä oikeuttanne vastuullisesti kasvattamalla opiskelijoita kansalaisuuteen. Tehkää eettisesti kestävää kansansivistystyötä. Näin kansanopistoliike perustelee työllään oman olemassaolon oikeutensa tulevaisuudessa.”

2008

Lakia vapaasta sivistystyöstä muutetaan merkittävästi. Erityisesti täsmennetään vapaan sivistystyön oppilaitosten tarkoitusta koskevaa pykälää. Yhdistys vaikuttaa aktiivisesti muuttuvaan säädökseen ja käsittelee sitä jäsentensä kanssa.

Hannu Salvi toimii vuosina 2007–2012 Suomen Kansanopistoyhdistyksen puheenjohtajana. Hän tekee pitkän uran Keski-Suomen Opiston rehtorina ja yhdistyksen julkaiseman Kansanopisto-lehden päätoimittajana. Salville myönnetään opetusneuvoksen arvonimi vuonna 2009. Kuva: Anne Nisula.

2009

Vuonna 2009 julkaistaan Seppo Niemelän Kansanopistoraportti: Sivistystarve ja kansanopistot. Siinä luodaan katsaus Kansanopistoyhdistyksen aloitteesta saman vuoden keväällä käytyihin keskusteluihin, joiden tarkoituksena oli herättää kansanopistoissa pohdintaa ylläpitämislupien uusimisesta.

”Sen taustana on ajatus, että kansanopistojen kehittämiselle on tärkeää 1) selkeyttää opistojen luonnetta sivistystyön yhteisöinä, 2) istuttaa kansanopistojen toiminta selkeästi olemassa olevaan sivistystarpeeseen ja 3) vahvistaa opistojen kykyä vastata ajankohtaisiin haasteisiin.”

Kansanopistoyhdistys järjestää jäsenpalveluna kansanopistojen henkilöstölle koulutuksia osaamisen kehittämiseksi. Kansanopisto-lehdessä vuonna 2008 julkaistulla koulutusilmoituksella kutsutaan opistojen kurssisihteereitä ja toimistohenkilöstöä koulutus- ja ideapäiville Tallinnaan.

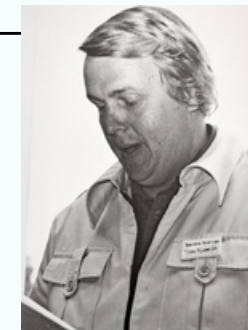

2009

Finlands Svenska folkhögskolförening r.f:n toiminta hiipuu 1990-luvulla ja 2000-luvun alkuvuosina, ja vuonna 2009 yhdistys laitetaan tauolle. Ruotsinkielisten kansanopistojen edunvalvontaa hoidetaan kaksikielisen, valtakunnallisen Suomen Kansanopistoyhdistyksen (SKY-FFF) puitteissa. Yhdistyksen hallituksessa on mm. sääntömääräinen edustus kahdella ruotsinkielisten kansanopistojen edustajalla, joista toinen toimii yhdistyksen varapuheenjohtajana.

2010

Kansanopisto-lehdessä julkaistaan kuvakavalkadi Kankaanpään opistolla elokuussa 2010 vietetyistä Kansanopistopäivistä. Kansanopistopäivät jatkaa vuonna 1896 pidetyn ensimmäisen Kansanopistokokouksen yli 120-vuotista perinnettä, jossa opistojen henkilöstö tapaa toisiaan ja keskustelee ajankohtaisista asioista. Kansanopistopäivät on edelleen kansanopistoverkoston merkittävä yhteinen tapaaminen ja tarkoitettu kansanopistojen koko henkilökunnalle.

Västra Nylands folkhögskolan rehtorina vuosina 1968–2004 toiminut Kaj-Erik Nordström oli Finlands Svenska Folkhögskolföreningen hallituksessa vuosina 1997–2002. Nordström oli myös Suomen Kansanopistoyhdistyksen hallituksessa vuosina 2000–2004. Kuva: Kansanopistoyhdistyksen arkisto.

Ruotsinkielisten kansanopistojen tehtävänä on ollut kielellisen vähemmistön aseman puolustaminen ja sen äidinkielellä omaksutun kulttuuriperinnön säilyttäminen. 2010-luvulta eteenpäin uutena merkittävänä tehtävänä on ollut maahanmuuttaneiden kotouttaminen Suomeen ruotsin kielellä.

2015

Vapaan sivistystyön rahoitusta koskevia säädöksiä ja määräyksiä muutetaan. Säädosmuutokset valmistellaan hyvässä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Kansanopistoyhdistys toimii aktiivisesti säädösmuutoksia valmistelleessa työryhmässä sekä sen Kansanopistojaostossa.

Aki Ojakangas toimii vuosina 2013–2018 Suomen Kansanopistoyhdistyksen puheenjohtajana. Ojakangas on Teollisuusliiton Murikka-opiston rehtori vuosina 1992–2017. Hänelle myönnetään vuonna 2018 opetusneuvoksen arvonimi.

2018

Vapaan sivistystyön lakiin lisätään tehtäväksi järjestää kotoutumiskoulutusta, ja sen rahoitus toteutetaan osana vapaan sivistystyön valtionosuusrahoitusta. Vuonna 2021 kansanopistot alkavat järjestää vastaavaa koulutusta oppivelvollisille nuorille oppivelvollisuuslakiin perustuen.

Helena Ahonen toimii vuosina 2019–2024 Suomen Kansanopistoyhdistyksen puheenjohtajana. Ahosella on pitkä ja monipuolinen ura työ- ja luottamustehtävissä koulutus- ja kasvatusalalla. Hän toimii STEP-koulutuksen rehtorina eläkeikään asti. Opetusneuvoksen arvonimi myönnetään Ahoselle vuonna 2020.

Kansanopistot alkavat järjestää maahanmuuttaneille omaehtoista kotoutumiskoulutusta ja luku- ja kirjoitustaidon koulutusta.

2022–23

Kansanopistoyhdistys ja kansanopistot toteuttavat yhteistä tulevaisuustyötä vuosina 2022 ja 2023. Tulevaisuustyön tavoitteena on muodostaa jaettua tulevaisuusnäkemyksiä, vahvistaa muutosvalmiutta ja jäsentää vaihtoehtoisia tulevaisuuspolkuja opistoille toimia erilaisissa toimintaympäristöissä.

Tulevaisuuskuvat julkaistaan Kansanopistokokouksessa Jyväskylässä 11.–12.10.2023.

2025

Suomessa on 74 kansanopistoa, jotka ovat kaikki Suomen Kansanopistoyhdistyksen jäseniä. Näistä 11 on ruotsinkielisiä.

Syyskokouksessa 2024 Kansanopistoyhdistyksen uudeksi puheenjohtajaksi toimikaudelle 2025–2027 valitaan filosofian lisensiaatti Kyösti Nyssölä. Hän on Etelä-Pohjanmaan Opiston rehtori.

2025–2035

Kansanopistojen **TULEVAISUUSKUVAT** ilmaisevat kansanopistoyhteisön vision ja mission. Kansanopistojen keskeisiä yhteisiä tavoitteita ovat ekososiaalisen sivistyksen edistäminen, rohkeasti digitaalinen kansanopisto, tehtävät sivistystyön ytimessä sekä yhteistyön organisiimi, joka mahdollistaa uudenlaisen skaalattavan yhteistyön kansanopistojen ja yhteistyökumppaneiden kesken.

2024

Kansanopistoyhdistys julkaisee yhdistyksen uuden **STRATEGIAN** 2024–2028.

Toimintaympäristön muutokset ovat edellyttäneet ja tulevat edelleen edellyttämään kansanopistoilta kykyä muuntautua ja vastata niin yksilöiden, yhteisöjen kuin koko yhteiskunnan tarpeisiin. Kansanopistoyhdistys on koko 120-vuotisen historiansa ajan vahvistanut toiminnallaan kansanopistoverkostoa, ajanut kansanopistojen etua ja tukenut niiden kykyä tarttua yhteiskunnassa havaittaviin sivistystarpeisiin.

Tämä merkityksellinen työ jatkuu – entistäkin vahvempaan, yhteistyöhön perustuvana ja tulevaisuuteen katsovana!

Lähteet:

Karttunen, Mauno Olavi 1979: Suomen Kansanopisto 1889–1979. Suomen Kansanopistoyhdistys, Helsinki.

Toim. Marjomäki, Ville ja Virtanen, Sari 2005: Kansanopistokirja. Kansanvalistusseura, Helsinki.

Suomen Kansanopistoyhdistyksen arkistoaineistot sekä Kansanopisto-lehdet.

Toim. Kinnunen, Kari & Marjomäki, Ville & Nyback, Bror & Tiensuu, Kyllikki 1989: Vapauden vankina – Sata vuotta kansanopistotoimintaa Suomessa, Helsinki.

Kansanopistojen lukumäärä eri vuosina:

1889–1890:	2
1900–1901:	21
1910–1911:	40
1920–1921:	46
1930–1931:	53
1950–1951:	61
1960–1961:	63
1970–1971:	73
1980–1981:	88
1990–1991:	93
2000–2001:	89
2017–2018:	77
2024–2025:	74